

Kasteel Schonauwen

Kasteel Schonauwen is een in 1261 gesticht kasteel in de huidige gemeente Houten. Het ligt midden in de nieuwbouwwijk De Steen.

De vroegste vermelding van het Schonauwen gaat terug tot het jaar 1261, als eigendom van de Norbertijnabdij van Mariënweerd (Beesd). Deze abdij had grond in zijn bezit in de pas aangelegde ontginningsgebieden. Vermoedelijk is rond 1271 ook een huis gebouwd. De abt en het convent geven in 1271 de rechtsmacht over het gebied in leen aan Hubert van Beusichem, heer van Culemborg, terwijl de uithof nog wel bezit van de abdij blijft. Hubert geeft het niet veel later in achterleen aan zijn broer Dirk Splinter van Beusichem. Dirk Splinter breidt zijn bezittingen verder uit en in 1305 worden deze omschreven als "dat huys te Blancouwen" en 13 morgen land. In 1305 draagt hij zijn bezit op aan de heer van Culemborg en wordt er vervolgens mee beleend. In 1306 komen we Hubrecht van Schonauwen in een akte tegen; hij is een zoon van Dirk. Rond 1305 gaat Jan II van Culemborg flink aan het verbouwen. Het huis heet vanaf dat moment Schonauwen. Hubrecht wordt ermee beleend en noemt zich Hubrecht Van Schonauwen.

Het huis wordt een imposante waterburcht. Het kasteel had een 13,5 meter hoge ronde toren dat onderdeel was van een kasteel. Dit kasteel bestond uit woonvleugels omringt door een gracht en was via een brug verbonden met een voorburcht. Hier stonden dienstwoningen, die via een gracht met de buitenwereld waren verbonden.

Om bij het kasteel te komen moest de bezoeker eerst twee bruggen passeren. Uit archeologisch onderzoek blijkt dat het kasteel 15 bij 20 meter in omvang was. De gracht lag direct tegen het kasteel en was 25 tot 38 meter breed. Vermoedelijk is de toren in de 14e eeuw gebouwd. Uit de gebruikte bakstenen is duidelijk dat de toren niet van voor het jaar 1300 is.

Na het overlijden van Hubrecht vereft het kasteel op zijn dochter Clementia. Zij is getrouwd met Jan I van Leijenburg, waarmee het kasteel in deze familie terecht komt. De zoon van Jan I en Clementia noemt zich wel weer Otto van Schonauwen. Na de dood van Otto vererft het kasteel op zijn zoon Jan. Jan van Schonauwen trouwt met Petronella Sloyer, maar na zijn vroege dood vererft het kasteel eerst op een oom. Deze oom, Otto van Schonauwen sterft in 1423, waarna de weduwe van Jan van Schonauwen met het kasteel wordt beleend. Zij is inmiddels hertrouwd met Willem van Zuylen van Nijvelt, waarmee het kasteel in deze familie terecht komt.

In de loop der eeuwen vinden er verbouwingen plaats. Regelmatig verkeerde het kasteel in slechte staat en werd er verbouwd. Elke keer zag het kasteel er anders uit.

In de 17e eeuw wordt het kasteel ingrijpend verbouwd. Het kasteel wordt omgevormd van een middeleeuws bouwwerk naar een zeventiende eeuwse buitenhuis. Het omringende terrein wordt opnieuw ingericht in een formele tuin met bloemen, moestuinen en boomgaarden omringd door lanen. De gracht direct naast het kasteel wordt gedempt en volgestort met middeleeuws bouwpuin.

In 1812 laat de Utrechtse rentenier Hendrik Ravée het gebouw om fiscale redenen slopen op de thans nog bestaande ronde hoektoren na. De overgebleven toren heeft een doorsnede van 5,5 meter en is 13,5 meter hoog. De toren heeft vier bouwlagen. De doorsnee van de toren bedraagt maar 5,5 m en wordt gekroond door een gekanteelde borstwering. De muren hebben op de begane grond een dikte van ongeveer 1,3 m. De dikte van de muren neemt naar boven toe af en zijn bovenaan nog maar 0,5 m dik. De vertrekken op de onderste twee bouwlagen zijn achthoekig, terwijl de vertrekken van de bovenste twee bouwlagen rond zijn.

In 1891 werd de toren gerestaureerd om weer als zomerverblijf gebruikt te kunnen worden. Deze restauratie werd uitgevoerd in opdracht van George Bingham. Tegen de toren is aan de noordwest kant een aanbouw gebouwd van 15,5 m hoog. Hierin bevindt zich een splitrap, om naar de verschillende woonlagen te kunnen gaan.

In 1944 laat W.F. Wassink de toren opnieuw restaureren en in overleg met het Rijksbureau voor de Monumentenzorg wordt er een nieuwe aanbouw gebouwd.

In 2001 bleek de toren scheef te staan. De angst bestond dat verandering van de grondwaterstand vanwege de nieuwbouw rond de toren, zou zorgen voor een versneld verval. Tijdens de renovatie in 2006 is de toren van heipalen voorzien. De waterpartij langs Granietsteen is rond 2008 aangelegd.

Hoe het kasteel er in oorsprong heeft uitgezien, is onbekend. De oudst bekende afbeeldingen van Schonauwen zijn twee tekeningen van Roelant Roghman uit ± 1646. Het kasteel is daarop afgebeeld als een imposante vierkante waterburcht met een omgrachte voorburcht. Een poortgebouw met klokgevel geeft toegang tot het binnenterrein van de voorburcht, dat aan drie zijden met dienstgebouwen wordt omsloten. Een houten brug leidt vanaf de voorburcht naar de oostelijke vierkante hoektoren van de eigenlijke burcht, die ook als poorttoren wordt gebruikt. Deze poorttoren is door middel van een weermuur met kantelen verbonden met de nog bestaande zuidelijke ronde hoektoren. Op de westelijke hoek staat een grote veelhoekige toren, die in die tijd al grotendeels was afgebroken, waarschijnlijk in verband met de bouw van de woonvleugels, die de kleine binnenplaats omringen. Het is ongetwijfeld de oorspronkelijke woontoren.

Huys te Blancouwen